

Танъгъчдан туурсн малч

Яков Андреевич Омельченкон джиргълиннь хаалгънь йир сонън. Манцин теетг Соленое селән баанә. Энүнд 1905 джил угатә күүнә бұлд эн төрдж гарсмн. Кблнь дөрәд күршго, гарнь эмәлд күршго 12 наста Яков баячудт эклдж заргдна...

Болв Омельченкон өрк-бүлд, наадк чигн угатә улсла хамднь, джиргълин шин хаалгъинь колхоз бгв. Гарси селәндән бурдси Буденнә нертә колхозд түрүн улсин негн болдж Яков орсмн. Хойр-гурвин джилин эргид ола эдл-аху ббдләд, өрктә гер болгъна бәйдлин сольв.

—Маниг колхоз дуту-дундас гетлгәд, чик, кун кевтә бәйдж, сән тоотиг эздг дасхв,—гидж Омельченко келнә.

—Колхозникудин төвкнүн күч-кблсн Тбрскән харслгъна Алдр дәәнә кбләр эвдрсмн. Түрүн бдрәснь авн хортиг үндиснь таслт, Сталинградас Берлин күртл бшәтиг кббдж, кесг зуугъад сай улст сулдхвр болн джиргъл бгсн Советск Аәрмин зергләнд Яков Андреевич дәәлддж йовсмн.

—Дәәнә хаалгъ йир күчр күнд билә, болв альд йовдг болвчн, кезәчн гарси гәзр уханас гардм биш. Ардас ирсн альхн дүнъгә цааснд байрлдж, сонъмсдг биләвдн. Терүнд бичгдсн мана бийсимдн гарар бурддж, батрси колхозас ирсн ахр зәнъг салдсин седкл бргдмн. Дән чилхин алднд улм-улмар колхоз уханд орад, күчән, медрлән ола кбдлмшт бгхнъ гигъәд санад, тачалдг биләв,—гидж Яков келнә.

Санснь энүнә куцв. Цергәс ирн, Яков Андреевич тарәнә бригадин бригадир болдж

колхоздан орад, 1953 джил күртл кбдлв. Эн джилмүдин эргид бригаднә нурт йовад, селәнә эдл-ахун кбдлмшән әмтнәс түрүнд күцәгъәд, гектар болгънас буулдә эләдәр хурадг билә. Кен медхв, ним нег йовдл әс харгъсн болхла бдгә цаг күртл Яков бригадир болад чигн йовх билә. Колхозин правленә хуртг нег дакдж малчирин кбдлмш шалгъдв. Тиғхд зәрмнь нам иигдж келцхәв:—Мана халыг теетг малин эдл-уш ббдлүнә гигъәд келхәс биш, күцәнә гидгтн яду. Эн воотд йир икәр Черныш Коробко хойр хббч иткдж, халун салькн идг шатадж мал таргълулхд хаалт болна гидж зүткв. Эднә келси үг Омельченкод таасгдсн уга, юнъгад гихлә, эн багъасн малч болдж кбдлсн, Манцин теетг альднъ гуургъл, альднъ царнъ бәәх, алькнъ ямаран идгтә-устаг меддг күүнд, ним үг седкл-уханлань ил харгъдж бәәхш.

—Нанд үг бглт,—гидж адгъдж Яков Андреевич босад, мини ухагъар болхла, мана газрт мал таргълулдж, бдр болгнъ бслтинъ немдж болхмн,—гидж келв.

Цугъар Омельченко тал шилтдж хәләлдв, болв эн үгән улм-улмар адгъдж келв:—Мана газр түдү дүнъгә байн, тер тоотиг цугтнъ элхин төлә кесг джилмүдин эргид, күчлдж кбдлх кергтә. Юн дала үг келхв. Намаг малд орултн, тегәд бийсти үзхт, орнав—гидж эн үгән чиләв.

Колхозин ахлач үр Базюк келхәр седсн үгән келл уга, чочн тусад, амнъ анъгагъад бәәв. Дамшлтта сән бригадир-мүдин негн, нерәрнъ цуг

колхозникуд бахтдг Омельченко иигдж келси ахлачд тбруц меддгж бәәхш.

—Яков Андреевич, чи үнәр келджәнч, аль маалдджанч?—гидж инәмсклдж эн сурв.

—Ямаран наадн бәәх билә,—гидж бригадир хәру бгв. —Ода кенд бригадан улдә-хәр бәәхмч, долан джил болвш, дамшлт авбч, шин кун ю терүндчн кехв?—гидж хуртг орлчачирин негн сурв.

Яков Андреевич эврәгъән келв. Эн урднчн малч болхар сандж йовла. Эндр йирин юн болдг болвчн терүгән күцәхәр седлв.

Болв правләнәхн бас эврәгъән келцхәв. Омельченкон хувәр энүг парторганизацин сегләтр донънъ, тегәд коммунистрин толгъачин келсиг цугъар збв гив. Түрүн джилдән Яков Андреевич 152 толгъа мал авб. Цугъарн түдү дүнъгә эцн, бдр сб уга хәләддж асрх кергтә болв. Тегәд чигн колхоздан түрүн болдж сббгъәр мал хәрүлдгт болн идгиг селвдж, әрвләд олзллтг эн үкрч эк татсмн. Альд, ямаран идг бәәхнъ цугъар тоол авгдв. Дакад болхла, дектрмүд хәләгъәд, малчнрла селвглцдг болв. Нег үгәр келхлә, Яков Андреевичин седкл-ухань, күчнъ, эв-аргънъ цугтан хәләдджәх малан таргълулдж, бслтинъ бдр ирвәс немәхд бггдсмн.

—А, терчнъ юм келж чадх уга, хәләджәлч,—гидж зәрмнъ,

—Аюдан энч малла оралдв,—гидж наадкснъ таалдв.

—Уга, Омельченко айстан үгән идх уга, эврәгъән күцәх,—гидж энүнә үнднъ болн кбдлмшт дурлсндн итксн улс келцхәв.

Тернъ тийм болв. 1952 джил нәәмн сар болсн бурүснн бдр болгъна немур бслтинъ 1240 грамм курв. Энн болхла ик гидг дилвәр болджана. Эн колхозин үкрчнр урднъ 700—800 граммас улү бгч бәәсмн биш.

Түрүн дилвәрнъ Яков Андреевичин бмн бәәх төрмүдиг гуудүлв, юнъгад гихлә, күцсндән зогсшго, цаарандн улмулмар зүткх—энүнә седкл-ухань болджана.

Тегәд чигн джил ирвәс мал таргълуллгъна дамшлт авч, күч-кблснәннъ үзмдж бсәд, Омельченкон нернъ танъгъчдан туурв. 1953 джил Яков Андреевич Омельченко, Социалистическ Күч-кблснә Герой нер зүүгъәд, Ленинә орденәр болн „Хадур болн Алх“ гидг алтн медаләр ачлгдв. Гурвин джил дарандтнъ Цугсоюзин селәнә эдл-ахун гәәхүлд эн орлцв.

—Ниднин джил мини бригад ганчнн төр—әмн болгъна тоол мах гаргългъарн партин двалгъвр түргәр күцәхд онъган бгч шунв. Му биш дилвәр бәрввдн, болв энүнәс улүгъәр күцәлдж болхм билә. КПСС-н ЦК-н болн СССР-н Министрмүдин Советин селәнә эдл-ахун кбдлчнрт кесн дуудврт хәру гидж эн джил толгъа болгънас нег хонгин немур бслтиг 1300 грамм бгх лаалгъвр авбвдн—гидж Яков Андреевич келнә.

Тегәд чигн Яшалтинск района Ленинә нертә колхозин колхозникуд Советск йоснә ах органд эврәннъ элчән гидж танъгъчдан туурсн нертә малч Омельченко Яков Андреевичиг нег дуугъар нерәдцхәв.

А. МЕЛЬНИКОВ.